

1. Odjeljenje za inspekciju rada

U inspekciji rada sistematizovano je 31 radno mjesto, od toga se 26 radnih mjesta odnosi na glavnog inspektora i inspektore, dok se ostala radna mjesta odnose na samostalne savjetnike III (dva izvršioca), samostalne referente (dva izvršioca) i namještenika (jedan izvršilac).

Sva sistematizovana radna mjesta su popunjena. Kada je u pitanju mjesto rada, inspektori su raspoređeni na sledeći način: Glavni grad Podgorica 8, Nikšić 2, Budva 2, Ulcinj 1, Bar 2, Kotor 1, Herceg Novi 2, Bijelo Polje 2, Rožaje 1, Berane 2, Plav 1, Pljevlja 1.

Nadležnosti

Inspekcija rada sprovodi nadzor nad primjenom sljedećih zakona: Zakona o radu, Zakona o strancima, Zakona o štrajku, Zakona o reprezentativnosti sindikata, Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, Zakona o volonterskom radu, Zakona o zabrani zlostavljanja na radu, Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem, Zakona o zaštiti građana Crne Gore na radu u inostranstvu, Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe, Zakon o sportu i Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti. Ova inspekcija vrši i nadzor nad primjenom Opšteg kolektivnog ugovora, granskih kolektivnih ugovora, kolektivnih ugovora kod poslodavca i drugih podzakonskih akata kojima se uređuje oblast radnih odnosa i zapošljavanja.

Inspekcijski nadzor

U izvještajnoj godini Inspekcija rada je izvršila ukupno 6.100 inspekcijskih pregleda, u kojima je utvrđeno ukupno 2.521 nepravilnosti.

Podaci iz nadzora

Broj inspekcijskih pregleda	6.100
- Redovni	3.768
- po inicijativi	1.539

- kontrolni	793
Broj utvrđenih nepravilnosti	2.521
Broj ukazivanja	941
Broj rješenja	55
Broj prekršajnih naloga	2.668
Iznos izrečenih novčanih kazni prekršajnim naložima	1.751.730,00 €
Broj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka	165

Najviše inspekcijskih pregleda izvršeno je u: uslugama smještaja i ishrane, trgovini i ostalim uslužnim djelatnostima¹.

Inspekcijski pregledi po djelatnostima

Djelatnost	Broj	%
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	205	3,36
Državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	13	0,21
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	30	0,49
Građevinarstvo	502	8,22
Informisanje i komunikacije	36	0,59
Obrazovanje	176	2,88
Ostale uslužne djelatnosti ¹	1.315	21,55
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	208	3,40
Prerađivačka industrija	124	2,03
Saobraćaj i skladištenje	90	1,47
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	24	0,39
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	27	0,44
Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	1.345	22,04
Umjetnost, zabava i rekreacija	125	2,04
Usluge smještaja i ishrane	1.557	25,52

¹ Ugostiteljstvo bez hotela i restorana i zanatstvo

Vađenje ruda i kamena	2	0,03
Zdravstvena i socijalna zaštita	224	3,67
Obezbjedenje objekata	80	1,31
Održavanje ulaza	17	0,27

Utvrđene nepravilnosti:

U izvještajnoj godini utvrđeno je ukupno 2.521 nepravilnosti, a najveći dio odnosio se na: obavljanje poslova bez zaključenog ugovora o radu i neprijavlivanje na obavezno socijalno osiguranje, radno angažovanje stranaca bez prethodno pribavljene dozvole za boravak i rad, ili potvrde o prijavi rada, nedonošenje pisane odluke o rasporedu radnog vremena zaposlenih, o rasporedu zaposlenih po smjenama, neutvrđivanje rasporeda sedmičnog odmora, prekovremeni rad, kašnjenje u isplati zarada i neuručivanje obračuna zarada zaposlenima i radno angažovanje maloljetnih lica suprotno odredbama Zakonu o radu.

Preduzete upravne mjere:

U cilju otklanjanja utvrđenih nepravilnosti (2.521), inspektori su u 941 slučajeva izrekli mjeru ukazivanje i donijeli 55 rješenja o otklanjanju nepravilnosti.

Prekršajna odgovornost :

Za počinjene prekršaje u izvještajnoj godini inspektori su izdali 2.668 prekršajnih naloga, sa novčanim kaznama u ukupnom iznosu od 1.751.730,00 €.

Pored izdatih prekršajnih naloga, inspektori su područnim sudovima za prekršaje podnijeli 165 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Nadzor po oblastima

U fokusu inspekcije rada tokom izvještajnog perioda bile su sledeće oblasti:

Suzbijanje neformalnog zapošljavanja (*obavljanje poslova bez zaključivanja ugovora o radu ili drugog ugovora iz Zakona o radu i bez prijave na obavezno socijalno osiguranje*): Inspekcija rada je sprovodila pojačani nadzor u cilju suzbijanja neformalnog zapošljavanja, koji je najizraženiji u vrijeme ljetnje turističke sezone, kada je povećan broj poslodavaca sa sezonskim odobrenjem za rad (u raznim djelatnostima koje su u funkciji turizma - ugostiteljstvo, trgovina, turističke i druge usluge, kao i u građevinarstvu).

U nezakonitom radu zatečeno je 1.285 lica (stranci – 897, crnogorski državljani: 388), od čega je, po nalogu inspektora, radni odnos u skladu sa zakonom zasnovalo 226 lica (stranci -122, crnogorski državljani: 104). Ostala zatečena lica nisu mogla zasnovati radni odnos iz razloga što se radilo o penzionerima, korisnicima naknada ili drugim licima koja po propisima ne mogu zasnovati radni odnos, među kojima su i stranci koji nisu imali dozvolu za privremeni boravak i rad.

Suzbijanje nezakonitog prekovremenog rada: Inspekcija rada je u izvještajnom periodu kontinuirano kontrolisala primjenu odredaba Zakona o radu u pogledu trajanja radnog vremena zaposlenih i s tim u vezi kontrolisala poslodavce da li su donijeli pisane odluke o rasporedu radnog vremena zaposlenih i o rasporedu zaposlenih po smjenama, te da li su organizovali prekovremeni rad suprotno propisima. Kontrolisano je i da li su poslodavci utvrdili raspored sedmičnog odmora, kao i da li zaposleni koriste dnevni odmor na propisan način. U pogledu gore navedenog, inspekcija rada je utvrdila 549 nepravilnosti, za koje je izdala 640 prekršajnih naloga u ukupnom iznosu od 357.300,00€, te podnijela 23 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Nezakonito radno angažovanje maloljetnih lica: U okviru svojih redovnih aktivnosti, ova inspekcija je, tokom izvještajne godine, posebno tokom ljetnje turističke sezone kada se radno angažuje veći broj djece, evidentirala 114 slučajeva nezakonitog radnog angažovanja djece, starosti od 15 do 18 godina. Nezakonitosti su se odnosile na rad djece bez sedmičnog odmora u trajanju od dva uzastopna dana, rad noću, prekovremeni rad, rad bez saglasnosti roditelja, rad bez nalaza nadležnog zdravstvenog organa kojim se utvrđuje sposobnost maloljetnika za obavljanje poslova za koje zaključuje ugovor o radu. Inspektori su za utvrđene nepravilnosti izricali novčane kazne poslodavcima i ukazivali da se otklone nepravilnosti, kako bi se ispunili uslovi za zakonit rad djece. Djeca su uglavnom zatečena u obavljanju poslova u ugostiteljskim i trgovinskim objektima (radnici u kuhinjama i restoranima u okviru hotela, prodavci u trgovačkim objektima), pa Inspekcija rada nije evidentirala slučajeve koji bi se mogli tretirati kao najgori oblik radnog angažovanja djece u bilo kojoj djelatnosti. Napori inspekcije rada u vezi provjere zakonitosti radnog angažovanja maloljetnika su prepoznati i pohvaljeni mišljenjem Ombudsmana br. 01-594/24 od 9.9.2024. godine, u kojem je istaknuto da je inspekcija u prethodnih dvije godine intezivirala sprovođenje nadzora nad radnim angažovanjem djece - maloljetnih lica.

Postupanje po inicijativama:

Pored planiranog inspekcijskog nadzora, značajan dio rada ove inspekcije odnosio se na postupanje po inicijativama, kojih je u izvještajnoj godini bilo 1.539. Značajan broj inicijativa odnosio se na ostvarivanje prava iz rada i po osnovu rada zaposlenih u javnim ustanovama i drugim pravnim licima čiji je osnivač ili većinski vlasnik država ili lokalne samouprave, a inicijative su se uglavnom odnosile na zakonitost postupka zapošljavanja, transformaciju radnog odnosa sa određenog na neodređeno vrijeme, kao i na

ostvarivanje drugih prava iz rada i po osnovu rada. Što se tiče poslodavaca iz realnog sektora inicijative su se odnosile na nezaključivanje ugovora o radu, neprijavlivanje zaposlenih na obavezno socijalno osiguranje, prekovremeni rad, neredovnu isplatu zarada, uskraćivanje prava na odmore i druga prava iz rada i po osnovu rada.

Od ukupnog broja inicijativa, 16 se odnosilo na mobing, a inspekcija rada je utvrdila nepravilnost u četiri slučaja u dijelu nepoštovanja zakonske procedure za zaštitu od mobinga kod poslodavca (neodređivanje posrednika za vođenje postupka kod poslodavca, neobavješćavanje zaposlenih o prepoznavanju, postupku i načinu zaštite od mobinga), na osnovu čega su inspektori preduzeli mjere iz svoje nadležnosti, na način što su poslodavcima izricali novčane kazne i ukazivali da otklone nepravilnosti (iste su otklonjene). U ostalim slučajevima nijesu konstatovane nepravilnosti iz nadležnosti Inspekcije rada. Utvrđivanje radnji i ponašanja koja imaju obilježja mobinga nije u nadležnosti inspekcije, pa su podnosioci inicijativa upućivani na sudsku zaštitu ili zaštitu pred Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova i Centrom za alternativno rješavanje sporova.

Na prijavu diskriminacije odnosilo se dvije inicijative, po kojima je pokrenut postupak inspeksijskog nadzora i nakon provjere navoda nijesu utvrđene nepravilnosti, odnosno povrede prava iz radnog odnosa kroz diskriminaciju zaposlenih. Podnosioci su upućivani da pokrenu postupak pred nadležnim sudom, ukoliko smatraju da u postupcima poslodavca ima elemenata diskriminacije.

Pored postupanja po pisanim inicijativama, treba pomenuti i savjetodavni karakter Inspekcije rada, koja je davala pojašnjenja i savjete kako zaposlenim, tako i poslodavcima, u vezi sa njihovim pravima i obavezama

Izvršenje rješenja.

Od ukupno 55 donesenih rješenja u izvještajnom periodu, dobrovoljno je izvršeno 22, prinudno 2 rješenja, a za dva rješenja je obustavljeno izvršenje. Na kraju godine ostalo je neizvršeno ukupno 29 rješenja. U izvještajnoj godini dobrovoljno je izvršeno 3 rješenja, prenijetih iz prethodne godine.

Ostale aktivnosti

Predstavnik Inspekcije rada je član Radne grupe za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godine, za 2024. godinu. Ministarstvu unutrašnjih poslova – Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima, dostavljen je izvještaj o aktivnostima iz Akcionog plana na sprovođenju pomenute Strategije.

Ministarstvu unutrašnjih poslova su dostavljeni i odgovori na upitnik za godišnji izvještaj Stejt Departmenta o sprječavanju trgovine ljudima, za period 1.april – 11.decembar 2024. godine.

Takođe Američkoj ambasadi su dostavljeni odgovori na pitanja za godišnji izvještaj Stejt Departmenta o najgorim oblicima radnog angažovanja djece za 2024. godinu.

Takođe, u izvještajnoj godini, inspekcija rada je preko svojih predstavnika- glavnog inspektora i inspektora rada, učestvovala u brojnim radnim grupama koje su se odnosile na izmjene i dopune zakona, izradu strategijskih dokumenata, implementacije projekata i dr.

Ocjena stanja i predlog mjera

Inspekcija rada je posljednje dvije godine u značajnoj mjeri unaprijedila svoju efikasnost, Pored kontinuiranog rada u pogledu suzbijanja neformalnog zapošljavanja, inspekcija se na temeljan način bavila i pitanjem prekovremenog rada i radom maloljetnika, u kom dijelu su postignuti značajni rezultati. Veliki broj kontrola izvršen je van gradskog jezgra i u poslovnim objektima koji se nalaze u ruralnim područjima, što je rezultiralo utvrđivanjem većeg broja nepravilnosti. U cilju objektivnijeg sagledavanja stanja i utvrđivanja nepravilnosti, inspektori su vršili kontrole u opštinama van njihovog mjesta rada, što je dalo veoma dobre rezultate.

Kroz pružanje pravne zaštite zaposlenima poraslo je i povjerenje građana u inspekciju rada, pa je u 2024. godini oko 30% inspeksijskih nadzora izvršeno po inicijativama. Međutim, značajan priliv inicijativa i postupanje po istima onemogućava vršenje planiranih i ciljanih kontrola, kojima bi se obuhvatio što veći broj subjekata nadzora, a samim tim i zaposlenih lica. Imajući u vidu da su pojedine inicijative uopštene i u istima se ne navode konkretne povrede prava zaposlenih treba ostaviti na ocjenu inspektorima da, nakon razmatranja inicijative, odredi da li se radi o situacijama koje zahtjevaju vršenje inspeksijskog nadzora.

Za efikasno obavljanje inspeksijskih nadzora i sveobuhvatniju kontrolu subjekata nadzora veoma su važni kadrovski i tehnički kapaciteti Inspekcije rada. Prema zvaničnoj statistici Uprave za statistiku (MONSTAT), broj poslovnih subjekata 2022. godine iznosio je 45675, da bi 2023. godine porastao na čak 54094. Još uvijek nisu poznati podaci za 2024. godinu, ali evidentan je trend porasta broja poslovnih subjekata, a svi oni spadaju u domen nadležnosti inspekcije rada.

Imajući u vidu navedeno, neophodno je značajno povećanje broja inspektora, najmanje za 10 i značajno bolja opremljenost inspektora, prevashodno sa službenim vozilima.

Takođe, obzirom na sve češće promjene propisa i značajan priliv radne snage iz inostranstva, veoma je značajno obezbjediti kontinuiranu edukaciju inspektora, posebno imajući u vidu najavljeno donošenje Zakona o sezonskim i povremenim poslovima i izmjena i dopuna Zakona o radu.